

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI SEKTÖR RAPORU 2022

HAZIRLAYAN
CANSU KARABULUT
AR-GE VE KALİTE SORUMLUSU

GİRİŞ

Oleacea familyası, Olea cinsinin bir türü olan zeytinin (*Olea europaea* L.) anavatanı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni de içine alan Yukarı Mezopotamya ve Güney Ön Asya'dır. Zeytinin dünyaya yayılışı üç yoldan olmuştur. Birincisi Mısır üzerinden Tunus ve Fas, ikincisi Anadolu boyunca Ege adaları, Yunanistan, İtalya ve İspanya ve üçüncüsü ise İran üzerinden Pakistan ve Çin'dir. İlk kültüre alınışı ve ıslahı Samiler tarafından olmuştur.

Tarihin her aşamasında Akdeniz havzasında kurulan medeniyetlerin vazgeçilmez bir parçasını oluşturan zeytin, kısa sürede Asya, sonra Amerika ve daha sonra bütün dünyaya yayılmıştır. Zeytinin Yunanistan ve Ege Adalarından önce Anadolu'da üretildiği ve oradan yayıldığı savı en güçlü olanıdır.

Türkiye bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleriyle, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Tunus gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindedir. Zeytin ve zeytinyağı üretimi daha çok Ege ve Marmara bölgesinde yapılmaktadır. Aydın, İzmir, Muğla, Balıkesir, Manisa ve Çanakkale üretimin gerçekleştiği başlıca illerimizdir.

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ BESİN DEĞERİ

Zeytin sofralık ve yağlık olmak üzere iki şekilde değerlendirilir. Sofralık zeytin, yeşil veya siyah olum safhalarında hasat edilip, salamura edilirse yeşil veya siyah sofralık zeytin olarak tüketime hazır olmuş olur.

Tablo 1: Sofralık Zeytin Besin Değeri

	Siyah Zeytin (40-50 adet)	Yeşil Zeytin (40-50 adet)
Enerji (kalori)	207	144
Yağ (g)	21,0	13,5
Karbonhidrat (g)	1,1	2,8
Protein (g)	1,8	1,5
Kalsiyum (mg)	77	90
Demir (mg)	1,6	2,0
Vitamin A (IU)	60	300
Vitamin B1 (mg)	0,02	0,02
Vitamin B2 (mg)	0,02	0,02
Niasin (mg)	0,2	0,1
Vitamin C (mg)	0	0

Kaynak: Aydın Ticaret Borsası Laboratuvarı

Yağ içeriği ile enerji miktarı siyah zeytinde yeşil zeytine göre daha yüksek iken, özellikle A vitamini, demir ve kalsiyum yönünden düşüktür.

Tablo 2: Zeytinyağı Bileşimleri

Bileşimler	Yaklaşık Miktarı
-------------------	-------------------------

Trigliseritler	98,50%
Doymuş Yağ Asitleri	14%
Tekli Doymamış Yağ Asitleri	72%
Çoklu Doymamış Yağ Asitleri	12%
Demir	0,64 mg
Vitamin E	150 mg /kg
Vitamin K	64,8 µg/kg
Polifenoller	300 mg /kg
Kolesterol	0

Kaynak: Aydın Ticaret Borsası Laboratuvarı

ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞININ İNSAN SAĞLIĞI BAKIMINDAN ÖNEMİ

Zeytinin besleyici değerinin yüksek oluşu; lif içermesi ve protein oranı yüksek bir besin olmasının yanı sıra vücuda alınması zorunlu olan aminoasitleri (özellikle lösin, aspartik asit, glutamik asit), doymamış yağ asitleri, vitaminler ve temel elementleri içermiş olmasına bağlanmaktadır.

Sindirim bozuklukları, safra kesesi hastalıkları, özellikle bağırsak kanseri ve kalp rahatsızlıklarında etkili olan zeytinden istenilen yararı alabilmek için acısını yemek, yağında ise rafine değil sızma olanını tercih etmek gerekmektedir.

Zeytinyağı, yüksek tansiyon, kolesterol, damar sertliği, mide ve bağırsak ülseri, romatizma, safra kesesi tembelliği, safra taşı, safra kanalı tıkanıklığı, karaciğer bozuklukları, kabızlık, kansızlık, gut hastalığı ve deri çatlakları tedavisinde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklarda beyin ve kemik gelişimini hızlandırır. Yaşlanma etkilerini azaltma ve doku yenileme özelliği taşımakla birlikte kireçlenmeyi önlemede büyük rol oynar. Ayrıca cansız saçların kuvvetlenmesini sağlar ve unutkanlığı önler.

DÜNYA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Dünyada zeytin üretimi büyük oranda Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde yoğunlaşmıştır. Dünya zeytin dikim alanlarının %94'ü, üretimin %95'i Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde bulunmaktadır. Dikim alanlarının en yoğun olduğu ülkeler İspanya, İtalya, Yunanistan gibi Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin yanı sıra Mısır, Türkiye, Tunus, Suriye ve Fas gibi ülkeler de yer almaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda zeytinyağı ve sofralık zeytin ürünlerine de artan talep nedeniyle zeytinciliğin sadece Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde değil, Akdeniz iklimi gösteren Arjantin, Şili, Meksika, Peru, Uruguay, Avustralya, Japonya vb. diğer ülkelerde de ekonomik anlamda tarımı yapılmaya başlanmıştır.

Ülkemiz bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleri nedeniyle İspanya, İtalya, Tunus ve Yunanistan gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindedir.

Tablo 3: Dünya Zeytin Üretimi (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
Türkiye	605	450	360	414	423	450,4
Mısır	600	650	650	650	600	630
İspanya	414.2	659.5	546,3	458,2	591,1	531,8
Yunanistan	325	175	230	222	199	230,2
Cezayir	256.5	306.5	277,5	327	299,5	301,3
Fas	128	130	130	135	130	130,6
Peru	125	149	91	115	124	120,8
Suriye	115	105	105	105	162,5	118,5
Arjantin	80	75	78	80	80	78,6
İran	62	59.5	61.5	62,5	77	67,2
Dünya Toplam	3.014,5	3.100,5	2.838,5	2.961,0	2.949,5	2.972,80

Kaynak: International Olive Oil Council

Türkiye, dünya sofralık zeytin üretiminde ve zeytinyağı üretiminde birinci sıradaki ülke konumundadır. Dünya zeytin üretiminde Türkiye %20.07'lik bir paya sahiptir. Son beş sezona bakıldığında ortalama 450 bin ton zeytin üretimi olan Türkiye'nin 2022/2023 sezonunda 605 bin ton ile ortalamanın üstünde olduğu görülmektedir. Son beş sezonda en yüksek zeytin üretiminin 2021/2022, sezonu en düşük zeytin üretiminin ise 2020/2021 sezonunda gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 4: Dünya Zeytinyağı Üretimi (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
İspanya	665.8	1.491,5	1.389,00	1.125,3	1.789,9	1.448,93
Türkiye	380	235	193	230	193,5	246,3
Yunanistan	345	232	275	275	185	262,4
İtalya	240.9	329	273,5	366,5	173,6	285,7
Tunus	180	240	140	440	140	228
Portekiz	126	206	100	140,5	100,3	134,6
Suriye	125	105,5	143	118	154	129,1
Fas	107	190	160	145	200	160,4
Cezayir	75.5	94.5	70,5	126	97	97,8
Arjantin	31	33	30	30	28	30,4
Dünya Toplam	2.569,5	3.422,5	3.020,5	3.269,0	3.304,0	3.079,13

Kaynak: International Olive Oil Council

Zeytinyağı üretiminde ise dünyada birinci sırada yer alan İspanya'yı sırayla Türkiye, Yunanistan ve İtalya izlemektedir. Ülkemizin dünya zeytinyağı üretimindeki payı ise %14.8'dir. Son beş sezona bakıldığında ortalama 246 bin ton zeytinyağı üretimi olan Türkiye'nin 2022/2023 sezonunda ortalamanın üstünde kaldığı görülmektedir.

DÜNYA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI TÜKETİMİ

Dünyada ve ülkemizde insan sağlığına yönelik önemi her geçen gün biraz daha artan zeytinyağının tüketimini artırmak amacıyla yapılan çalışmalar olumlu sonuçlar vermektedir.

Buna rağmen bu ürünün pahalı bir gıda maddesi olması, ülkemizde margarin ve ayçiçeği yağı tüketim alışkanlığı ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği nedeniyle, ülkemiz tüketimi arzu edilen seviyeye henüz ulaşamamıştır.

Tablo 5: Dünya Zeytin Tüketimi (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
Mısır	500	500	569	600	600	553,8
Türkiye	407	285	330	340	349	342,2
Cezayir	268	307	275	329	305	296,8
İspanya	181,2	180,4	167,9	176,9	190,9	179,5
ABD	176,5	196,5	175,5	221,5	182	508,1
Brezilya	123	125,5	130	124,5	117,5	123,8
İtalya	116	116,5	122,5	107,2	91,6	104,9
Suriye	105	101	102,5	100	157	113,1
Fransa	89	89	88	86	70	84,4
Peru	87	95	85	90	90	89,4
Dünya Toplam	2.890,5	2.849,5	2.851,0	2.973,0	2.972,0	2.907,20

Kaynak: International Olive Oil Council

Zeytin tüketiminde ilk sırada yer alan Mısır'ı Türkiye takip etmektedir. Zeytin üretiminde ilk sırada yer alan İspanya tüketimde ise dördüncü sırada yer almaktadır.

Zeytinyağının sağlık üzerindeki olumlu etkilerinin uzmanlar tarafından da dile getirilmesiyle gelir düzeyi yüksek olan ülkelerde zeytinyağı tüketimi giderek artmaktadır. Ülkemiz zeytin tüketiminde Dünya'da ikinci sırada olmasına rağmen zeytinyağı tüketiminde dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 6: Dünya Zeytinyağı Tüketimi (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
İtalya	478,8	453,6	421,9	407,6	417,3	435,8
İspanya	359,8	587	541,1	518,6	525,7	587
ABD	367	412	389	402,5	351	384,3
Türkiye	179	170	150	170	163	166,4
Fas	130	170	150	170	150	154
Fransa	104,3	141,7	139,9	129,6	136,9	136,9
Yunanistan	97,6	105,5	108,6	114,3	120	109,2
Brezilya	91	103,5	106,5	104	86	96,875
Cezayir	75	95	80	115	92	91,4
Suriye	79,5	81,5	124,5	103,5	136	119,75
Dünya Toplam	2.834,0	3.329,0	3.177,5	3.268,5	3.093,5	3.140,50

Kaynak: International Olive Oil Council

Zeytinyağı tüketiminde ilk iki sırayı AB ülkeleri almakta iken üretici ülkelerden olan Türkiye'nin tüketiminde yıllara göre dalgalanmalar olmakla birlikte kişi başına düşen yıllık zeytinyağı tüketiminin 2 litre civarı olduğu görülmektedir.

TÜRKİYE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Ülkemizde zeytin ve zeytinyağı üretimi daha çok Ege, Marmara ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yapılmaktadır. Aydın, İzmir, Muğla, Hatay, Manisa ve Bursa üretimin gerçekleştiği başlıca illerimizdir.

Zeytin genetik özelliğinin yanı sıra kültürel işlemlerin tam olarak uygulanamaması nedeniyle bir yıl ürün verme – diğer yıl az/yok verme eğilimi gösterir. Bu durum üretici ülkelerin yetiştirme tekniklerine verilen öneme göre değişen unsurlardan birisidir. Son yıllarda iklim koşullarının düzelmesi, yeni zeytin fidanlarının dikimi ve zeytin üretiminin özendirilmesi konusundaki çalışmaların da etkisiyle zeytin üretimi artış göstermiştir.

Yine de uygun bakım, hasat ve sulama tekniklerinin tam olarak uygulanamaması gibi sebeplerle var ve yok yılları arasındaki üretim farkı büyük olmaktadır. Zeytin üretimindeki olumlu gelişmelere paralel olarak son yıllarda zeytin sıkma tesislerinin modernleşmesi, kapasitelerinin artması ve modern rafine zeytinyağı işleme tesislerinin devreye girmesiyle birlikte zeytinyağı üretim miktarı ve kalitesinde de ilerleme kaydedilmiştir. International Olive Council' nın, 2022/23 sezonunda Türkiye'nin zeytinyağı üretimi için tahmini 380 bin tondur. Zeytin üretimi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sağlıklı beslenmede, istihdam sağlanmasında ve diğer sanayi kollarına pazar yaratmada, yüksek katma değeriyle tarım ekonomimiz için önem taşımaktadır.

Tablo 7: Yıllara Göre Zeytinyağı Üretim Türkiye / Dünya

Yıllar	Türkiye Bin Ton	Dünya Bin Ton	Türkiye'nin Payı
2022/2023	380	2.569,50	14,8
2021/2022	227,5	3.098,50	7,34
2020/2021	210	3.010,00	6,97
2019/2020	225	3.144,00	7,15
2018/2019	183	3.131,00	5,84
2017/2018	263	3.314,00	7,94
2016/2017	178	2.561,50	6,95
2015/2016	150	3.176,50	4,72
2014/2015	160	2.458,00	6,51
2013/2014	135	3.252,00	4,15
2012/2013	195	2.401,50	8,12
2011/2012	191	3.321,00	5,75
2010/2011	160	3.075,00	5,2
2009/2010	147	2.973,50	4,94
2008/2009	130	2.669,50	4,87

Kaynak: International Olive Oil Council

AYDIN ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ

Aydın'ın ekonomisine büyük katkısı olan zeytin ve zeytinyağı üretimi büyük önem taşımaktadır. Özellikle zeytinyağı üretimi aşamasında zeytinyağı kalitesinin korunması çok önemlidir. Üretim, sıkım ve depolama aşamalarında zeytinyağının özelliklerinin korunması için üreticilerin ve sıkım fabrikalarının gerekli özeni göstermeleri gerekmektedir.

Tablo 8: 2021/22 Sezonu Türkiye Zeytin ve Zeytinyağı Rekolte Tahmini

İLLER	Ağaç Sayısı		Ağaç Başına Zeytin Danesi (kg)	Elde Edilecek Zeytin (ton)	Yemekliğe Ayrılacak Zeytin (ton)	Yağlığa Ayrılacak Zeytin (ton)	Elde Edilecek Zeytinyağı (ton)	1 kg Z.yağı İçin Zeytin Danesi (kg)
	Meyve Veren	Meyve Vermeyen						
MANİSA	21.783.434	4.212.646	12,4	269.309,00	150.088,00	119.221,00	21.289,00	5,6
AYDIN	21.559.929	2.228.534	13,3	287.749,00	43.693,00	244.056,00	42.370,00	5,8
İZMİR	16.823.256	3.792.130	10	168.931,00	18.366,00	150.564,00	30.113,00	5
MUĞLA	16.857.257	1.777.688	10,8	182.688,00	16.646,00	166.042,00	28.363,00	5,9
HATAY	13.732.722	3.059.735	8,7	120.000,00	12.000,00	108.000,00	24.000,00	4,5
BURSA	11.792.955	189.360	12,4	146.521,00	117.311,00	29.209,00	5.830	5
BALIKESİR	11.320.434	555.862	15,7	177.833,00	42.993,00	134.840,00	26.850,00	5
MERSİN	10.646.423	3.302.533	9,9	105.000,00	30.000,00	75.000,00	15.000,00	5
GAZİANTEP	9.139.349	1.236.837	3,6	33.000,00	1.500,00	31.500,00	7.000,00	4,5
ÇANAKKALE	5.050.132	503.266	6,9	34.635,00	6.308,00	28.327,00	5277	5,4
K.MARAŞ	4.954.994	1.494.277	3,6	18.000,00	1.500,00	16.500,00	3.000,00	5,5
ANTALYA	4.270.069	748.755	10,5	45.000,00	10.000,00	35.000,00	7.000,00	5
OSMANİYE	4.149.639	657.550	8,2	34.000,00	9.000,00	25.000,00	5.000,00	5
KİLİS	3.152.482	635.288	7,6	24.000,00	1.500,00	22.500,00	5.000,00	4,5
ADANA	2.945.407	277.230	7,1	21.000,00	3.000,00	18.000,00	4.000,00	4,5
DENİZLİ	1.342.171	807.099	13,7	18.341,00	10.353,00	7989	1598	5
ŞANLIURFA	1.187.059	652.280	4,8	5.723,00	1.540,00	4.183,00	837	5
TEKİRDAĞ	968.754	76.637	17	16.438,00	6.589,00	9.849,00	1.970,00	5
YALOVA	772.692	101.721	11	8.478,00	8.446,00	32	6	5
ADIYAMAN	512.756	658.469	8,3	4.275,00	1.281,00	2.994,00	599	5
SAKARYA	338.618	40.936	5,1	1.734,00	722	1012	202	5
KARAMAN	312.800	183.651	11,7	3.657,00	2.842,00	814	163	5
MARDİN	304.000	169.874	17,8	5.420,00	4.960,00	460	92	5
BİLECİK	270.055	51.490	11,1	3.007,00	3.007,00	0	0	0
BURDUR	131.265	33.822	6,3	826	593	233	47	5
TRABZON	58.533	8.603	10,1	589	588	0	0	0
SİNOP	34.524	6.337	10,7	368	368	0	0	0
ESKİŞEHİR	33.100	38.520	11,5	380	347	33	7	5

KOCAELİ	28.531	4.399	13,8	395	390	5	1	5
ISPARTA	24.065	21.810	32,3	777	493	284	57	5
ŞIRNAK	23.788	132.870	8,9	212	31	180	36	5
ARTVİN	22.059	8.661	9,8	217	217	0	0	5
UŞAK	16.712	14.450	5	83	8	75	15	5
SAMSUN	11.820	7.726	3,3	39	39	0	0	0
KASTAMONU	7.256	888	3,7	27	27	0	0	0
DİYARBAKIR	4.550	100	5	23	0	23	5	5
TOKAT	1.350	1.950	4,1	6	6	0	0	0
ORDU	1.150	450	3,3	4	4	0	0	0
BARTIN	420	2.202	1	0	0	0	0	0
ZONGULDAK	75	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	164.586.585	27.696.636	10,6	1.738.680,00	506.754,00	1.231.925,00	235.727,00	5,2

Kaynak: UZZK

İlimiz yemekliğe ayrılacak zeytin üretiminde 2. sırada yer alırken, zeytinyağı üretiminde 1. sırada yer almaktadır.

DÜNYA ZEYTİNYAĞI İTHALATI

Zeytinyağı üreticisi AB ülkeleri, dünya zeytinyağı üretim ve ihracatından aldığı pay kadar zeytinyağı ithalatından da önemli oranda pay almaktadır. İthalatta %33,7'lere varan oranla ABD ilk sırayı alırken AB ülkeleri arasında özellikle İspanya ve Brezilya üretici ve ihracatçı olmalarına rağmen aynı zamanda önemli bir ithalatçı ülke olarak görülmektedir. ABD'yi sırasıyla İspanya ve Brezilya takip etmektedir.

Tablo 9: Dünya Zeytinyağı İthalatı (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
ABD	358,5	399	379,5	391	346,5	379
İspanya	97,8	85,6	100,7	151,9	84	112,2
Brezilya	91	103,5	106,5	104	86	96,9
İtalya	64,6	51,5	51,2	81,8	48,6	60,6
Kanada	48	53,5	58	57,5	46,5	52,5
Japonya	52	62,5	59	69,5	69	62,4
Çin	34	49,5	45,5	50,5	46	44
Avustralya	27,5	35,5	36	36	32	167
Rusya	15	19,5	32	27	24	117,5
Suudi Arabistan	26,5	35,5	28	38,5	34,5	32,6
Dünya Toplam	1.063,5	1.176,5	1.146,5	1.240,00	975	1.120,30

Kaynak: International Olive Oil Council

Son beş sezona bakıldığında zeytinyağı ithalatının ortalama 1098 bin ton olduğu görülmekle birlikte 2022/2023 sezonunda gerçekleştirilen Dünya zeytinyağı ithalatının 1.063,5 bin ton ile ortalamanın altında kaldığı görülmektedir.

Tüketiciler arasında giderek artan sağlık bilinci ve doğal yollarla üretilmiş olan gıdalara talep nedeniyle, dünya ticaretinde zeytinyağının öneminin daha da artması beklenmektedir. Artan gelir

düzeyi ve yükselen hayat standartları zeytinyağı için yeni pazarların oluşmasına yol açacaktır.

Tablo 10: Dünya Zeytin İthalatı (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
ABD	163.5	157.5	159	146,5	171,5	159
Brezilya	123	125.5	130	124,5	117,5	123,75
Kanada	34	35,5	39,5	32	32,5	34,7
Rusya	32	30	25	28,5	28	28,7
Suudi Arabistan	29	29	28	28	26,5	28,1
Fransa	28.5	31.3	31,3	30	30,7	30.4
Şili	21	25	28	19	20	22,6
Avustralya	17.5	19	19,5	16,5	18,5	91
İspanya	10.4	7.7	16,4	18,1	10,3	12.6
Libya	10	10.5	10	13	9	10.5
Dünya Toplam	751.5	767.5	717.5	650,5	675,5	663

Kaynak: International Olive Oil Council

Zeytin ithalatında zeytinyağında olduğu gibi, gelişmiş ülkelerin ilk sıraları aldıkları görülmektedir. İthalatta ABD ilk sırayı alırken onu sırasıyla Brezilya, Kanada ve Rusya takip etmektedir.

DÜNYA ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATI

Zeytin üretiminin Akdeniz ve benzeri iklime sahip olan ülkelerde gerçekleşmesi, zeytinyağı ihracatında sınırlı sayıda ülkenin söz sahibi olmasına neden olmuştur. Dünya zeytinyağı ihracatının yaklaşık %56.9'u ve zeytin ihracatının ise %38.6'sı AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünyada zeytinyağı talebinin yıldan yıla yükselmesi bu ülkelerin zeytinyağı ticaretindeki önemini daha da artırmaktadır.

Tablo 11: Dünya Zeytin İhracatı (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
Türkiye	200	110	50	80	90	106
İspanya	171	186.7	179,4	173,3	188,1	177,9
Mısır	100	144.5	124	97,5	60	95,4
Yunanistan	94.3	90.8	90.2	62,1	75,4	68,8
Fas	80	76.5	109	85	98,5	93,1
Arjantin	55.5	49.5	53,5	54,5	55,5	54,5
Peru	19	33.5	30	25	38,5	28,1
İtalya	19	20.1	18.6	13	13	16.7
Portekiz	12.4	11,4	15	15,4	15,7	13.9
Dünya Toplam	799	767.5	714.5	649,5	676,5	708,333

Kaynak: International Olive Oil Council

Avrupa birliği zeytin ve zeytinyağı üretiminde kendi kendine yeter durumda olduğu kadar ticaretinde de söz sahibidir. Etkili promosyon kampanyaları ile birlikte, AB'nin Ortak Tarım Politikası çerçevesinde sağladığı destekler üretici ülkelerin bu konuma gelmelerinde önemli

katkıda bulunmuştur.

Ülkemiz 2022/2023 sezonunda zeytin ihracatında birinci sırada yer almıştır. Türkiye'yi İspanya, Mısır, Yunanistan Fas takip etmektedir. Ülkemizin dünya zeytin ihracatındaki payı ise 200 bin ton ile %2 olarak gerçekleşmiştir. Son beş sezona bakıldığında ortalama 106 bin ton zeytin ihracatı olan Türkiye'nin 2022/2023 sezonunda ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Dünya Zeytinyağı İhracatı (Bin Ton)

Ülkeler	2022/2023	2021/2022	2020/2021	2019/2020	2018/2019	Ortalama
İspanya	316.3	467.5	464.6	420,7	355,8	388,25
İtalya	185.4	234.8	222,6	214,8	197	211,4667
Tunus	170	200	170	355	160	211
Türkiye	134	58	42	45	55	66,8
Portekiz	59	72.7	76,1	80,2	64,9	70,05
Fas	28	14.5	10	10,5	28	18.2
Arjantin	26.5	27	23	23	21,5	24.2
Yunanistan	23.3	24.5	24,5	20,8	20,2	22.6
Dünya Toplam	1.053,5	1.176,5	1.145,5	1.240,00	969	1.116,90

Kaynak: International Olive Oil Council

Zeytinyağı ihracatında ise dünyada birinci sırada yer alan İspanya'yı sırayla İtalya, Tunus ve Türkiye izlemektedir. Ülkemizin dünya zeytinyağı ihracatındaki payı ise %12.7'dir. Son beş sezona bakıldığında ortalama 66.8 bin ton zeytinyağı ihracatı olan Türkiye'nin 2022/2023 sezonunda ortalamanın altında kaldığı görülmektedir.

TÜRKİYE ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI İHRACATI

Türkiye'nin zeytinyağı ihracatı, yıldan yıla zeytin ve buna bağlı olarak zeytinyağı üretiminde meydana gelen dalgalanmalar sebebiyle artış ve düşüşler göstermektedir. İşleme teknolojisi, pazarlama politikaları ve rakiplerimizin zeytinyağı üretimindeki yükseliş ve düşüşleri de ihracatımızı etkileyen diğer önemli unsurlardır.

Tablo 13: Türkiye Ülkeler Bazında Siyah Zeytin İhracat Rakamları

Ülke Adı	01.10.2021 - 30.09.2022		01.10.2020 - 30.09.2021		2021 - 2022 Değişim Miktar %	2021-2022 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
Romanya	21.804.926	25.754.640	14.541.239	17.671.415,49	50	46
Irak	17.553.744	21.876.402	15.554.749	18.809.682,82	13	16
Almanya	10.607.223	27.485.384	12.361.473	33.499.565,28	-14	-18
Bulgaristan	7.503.316	8.686.072	6.080.033	7.103.586,69	23	22
ABD	3.969.295	6.929.873	4.776.168	8.025.963,11	-17	-14
İngiltere	1.201.838	3.097.142	1.109.539	3.136.176,29	8	-1

Hollanda	1.193.967	3.000.023	1.168.094	2.864.149,91	2	5
İsrail	1.165.701	1.789.718	613.405	1.478.269	90	21
Libya	1.013.634	1.927.049	440.816	848.633	130	127
Fransa	798.624	2.138.023	822.899	2.208.487,18	-3	-3
Toplam	79.344.349	124.281.435	67.089.255	114.247.414	18	9

Kaynak: EİB

Ülkemiz siyah zeytin ihracatı miktar olarak geçen sezon ile kıyaslandığında toplamda %18'lik bir artış yaşamıştır. İhracatımızda ilk sırada yer alan ülke yaklaşık 21 bin ton ile Romanya'dır. Romanya'yı ise sırayla Irak, Almanya, Bulgaristan ve ABD takip etmektedir.

Tablo 14: Türkiye Ülkeler Bazında Yeşil Zeytin İhracat Rakamları

Ülke Adı	01.10.2021- 30.09.2022		01.10.2020- 30.09.2021		2021-2022 Değişim Miktar %	2021-2022 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
Irak	6.846.298	8.537.412	5.652.451	7.123.471	21	20
İsrail	4.421.569	4.988.690	1.005.263	1.231.960	340	305
Almanya	3.716.139	8.395.395	3.958.922	8.843.787	-6	-5
ABD	1.840.390	3.003.199	1.926.649	3.074.838	-4	-2
Polonya	1.800.991	2.788.314	142.989	397.285	1160	602
Romanya	1.632.532	2.308.445	715.660	1.028.057	128	125
BAE	1.170.010	1.906.468	560.333	1.108.787	109	72
İngiltere	682.642	1.771.110	619.351	1.458.006	10	21
Libya	511.332	924.210	193.093	363.478	165	154
Hollanda	418.559	857.154	673.865	988.650	-38	-13
Toplam	30.235.068	48.272.602	21.304.069	35.830.622	42	35

Kaynak: EİB

Ülkemiz yeşil zeytin ihracatı miktar olarak geçen sezon ile kıyaslandığında toplamda %42'lik bir artış yaşamıştır. İhracatımızda ilk sırada yer alan ülke yaklaşık 6 bin ton ile yine Irak'tır. Irak'ı sırayla İsrail, Almanya, ABD ve Polonya takip etmektedir.

Tablo 15: Türkiye Ülkeler Bazında Zeytinyağı İhracat Rakamları

Ülke Adı	01.11.2021- 31.10.2022		01.11.2020- 31.10.2021		2021-2022 Değişim Miktar %	2021-2022 Değişim Değer %
	Miktar (kg)	Tutar (\$)	Miktar (kg)	Tutar (\$)		
ABD	21.956.018	75.204.423	15.639.037	45.649.059	40	65
İspanya	7.439.070	24.208.679	7.096.146	20.641.784	5	17
Japonya	4.437.941	17.524.757	3.300.203	11.784.753	34	49
Mersin Serbest Bölgesi	3.602.018	8.552.738	1.402.968	3.546.974	157	141
Suudi Arabistan	3.073.033	9.996.031	1.577.352	3.997.878	95	150
İsrail	1.759.781	4.552.050	1.347.654	2.987.160	31	52
BAE	1.523.716	5.568.059	1.075.634	3.560.931	42	56
Kanada	1.304.824	5.047.082	534.568	1.755.241	144	188

İran (İslam Cum.)	1.297.385	4.574.631	1.683.607	5.050.790	-23	-9
Almanya	820.306	4.103.345	840.119	3.615.223	-2	14
Toplam	58.313.815	201.687.981	44.022.103	134.877.590	32	50

Kaynak: EİB

Zeytinyağı ihracatımız bir önceki sezona göre %32 oranında artış yaşamıştır. Zeytinyağı ihracatımızı gerçekleştirdiğimiz ülkelerin başında ABD gelmektedir. ABD'yi sırayla İspanya, Japonya ve Mersin Serbest Bölgesi takip etmektedir.

SEKTÖRE DAİR SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İklim Değişikliği, Hava Koşulları ve Su Kaynakları: Zeytin ağaçları, belirli iklim ve hava koşullarına bağlı olarak yetişir. İklim değişikliği ve beklenmeyen hava olayları, zeytin üretimini olumsuz yönde etkileyebilir. Kuraklık, don, aşırı yağış gibi faktörler zeytin verimliliğini azaltabilmektedir. Sulama suyu kaynaklarının sürdürülebilirliği, önemli bir endişe kaynağıdır. Su verimliliğini artırmak için damla sulama gibi modern sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Hastalıklar ve Zararlılar: Zeytin ağaçları, bir dizi hastalık ve zararlı böcek türüne duyarlıdır. Bunlar arasında zeytin sineği, bakteriyel ve fungal hastalıklar gibi sorunlar yer alır. Bu hastalıklar ve zararlılar, ürün miktarını azaltabilir ve kaliteyi düşürebilir etki yaratır.

Rekabet ve Pazarlama: Zeytin üreticileri, rekabetçi bir pazarda faaliyet göstermektedir. Diğer üreticilerle rekabet ederken, pazarlama stratejileri ve marka bilinirliği gibi faktörler önemlidir. Ayrıca, ithalat ve ihracat politikaları da üreticilerin ve satıcıların karşılaştığı zorluklardan biridir.

Maliyetler ve Verimlilik: Zeytin üretimi, bazı bölgelerde maliyetli olabilir. İşgücü, tarım ekipmanları, gübre ve sulama gibi giderler, üreticiler için önemli bir maliyet unsuru olabilir. Aynı zamanda, verimlilik artırıcı uygulamaların benimsenmesi ve teknolojinin kullanımı da önemlidir.

Kalite Standartları ve Sertifikasyon: Zeytin ürünleri genellikle kalite standartlarına ve sertifikasyon gereksinimlerine tabidir. Üreticilerin bu standartları karşılamaları ve gereksinimleri yerine getirmeleri önemlidir. Bununla birlikte, bazı durumlarda bu standartları sağlamak ve sertifikaları almak için ek maliyetler ortaya çıkabilmektedir.

Zeytin Sineği Zararı: Zeytin sineği, Türkiye'deki zeytin üreticileri için büyük bir sorun oluşturur. Bu zararlı böcek, zeytin meyvelerine zarar vererek ürün miktarını ve kalitesini düşürebilir. Bu

sorunla başa çıkmak için entegre zararlı mücadele tekniklerinin benimsenmesi önemlidir. Biyolojik mücadele yöntemleri, feromon tuzakları gibi çözümler uygulanabilir.

Pazarlama: Türk zeytinleri dünya çapında tanınmış olsa da, pazarlama stratejilerinde iyileştirmeler yapılabilir. Üreticilerin kaliteyi artırmak için modern teknikleri ve iyi tarım uygulamalarını benimsemeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, pazarlama ve marka bilinirliğini artırmak için uluslararası pazarlara daha fazla odaklanılmalıdır.

Altyapı ve Teknoloji Yatırımları: Zeytin endüstrisinde verimliliği artırmak için altyapı ve teknoloji yatırımları önemlidir. Tarım makineleri, sulama sistemleri, hasat ekipmanları gibi modern teknolojilerin kullanımı, üretim sürecini iyileştirebilir ve maliyetleri azaltabilir.

Tarım Politikaları ve Destekler: Türkiye'nin tarım politikaları, zeytin üreticilerinin ve endüstrinin sürdürülebilirliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çiftçilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamak, yenilikçi tarım uygulamalarını teşvik etmek ve tarım desteklerini adil bir şekilde dağıtmak, sektörün gelişimini destekleyebilir.

Tüketici Bilinçliliği ve Tercihleri: Tüketicilerin sağlık ve beslenme bilinci arttıkça, zeytinyağı gibi sağlıklı yağların talebi de artmaktadır. Ancak, tüketicilerin beklentilerini karşılamak ve tercihlerine uygun ürünler sunmak bu konuda önemlidir.

Eğitim ve Destek: Zeytin ve zeytinyağı sektöründeki üreticilerin ve tüccarların eğitim alması ve teknik destek temin etmesi önemlidir. Tarım uzmanlarından eğitimler düzenlenmeli, tarım danışmanlığı hizmetleri sunulmalı ve sektördeki en iyi uygulamaların paylaşılması teşvik edilmelidir.

Hasat ve İşleme Süreci: Erken veya geç hasat edilen zeytinler, kalite kaybına neden olabilir. Olgunlaşma sürecinin izlenmesi, hasat zamanının belirlenmesi için uzman tavsiyesi alınmalı ve işleme süreci titizlikle planlanmalıdır.

Tuzlu Salamura Problemi: Zeytin, tuzlu salamura içinde fermente edilerek işlenir. Ancak, doğru tuz miktarının ayarlanması önemlidir. Aşırı tuzlu veya tuzsuz zeytinler, tüketiciler tarafından beğenilmeyebilir. Optimum tuzluluk seviyelerini belirlemek için doğru yöntemler kullanılmalıdır.

Kalite Koruma ve Paketleme: Zeytinlerin kalitesinin korunması ve taze kalması için uygun koşullarda saklanması ve paketlenmesi önemlidir. Hijyenik koşullar altında paketlenmeyen

zeytinler, bozulabilir veya kalite kaybına uğrayabilir. Bu nedenle, kalite kontrolü süreçlerine ve hijyen standartlarına uygun şekilde işlem yapılmalıdır.

Fermente ve Konserve Süreci: Siyah zeytinler, genellikle tuzlu salamura veya fermente edilerek işlenir. Bu süreçlerin doğru şekilde uygulanması önemlidir. Yanlış fermantasyon veya konserve süreci, zeytinlerin lezzetini ve kalitesini etkileyebilir. Optimum işleme koşullarının sağlanması gerekmektedir.

Bu öneriler, Türkiye'deki zeytin endüstrisinin karşılaştığı bazı temel sorunlara yönelik çözümler sunmaktadır. Sektörün sürdürülebilirliğini ve rekabet gücünü artırmak için bu sorunların ele alınması büyük önem taşımaktadır.